

Krisesentersekretariatet
Storgata 11
0155 Oslo

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Samlivs- og likestillingsavdelingen
Postboks 8036 Dep
0030 Oslo

Oslo 24. september 2012

Høringssvar på forslag til endring i barneloven – tilsyn under samvær

Krisesentersekretariatet takker for invitasjonen til å komme med synspunkter i henhold til forslag til endringer i barneloven – tilsyn under samvær. Vi er svært fornøyd med at departementet ønsker å styrke barneperspektivet og øke utsatte barns rettsikkerhet i barnefordelingssaker.

Et krav Krisesentersekretariatet har fremmet utallige ganger er kravet om at alle sakkyndigerapporter i barnefordelingssaker må vurderes og kvalitetssikres av en barnesakkyndig kommisjon. Til sammenligning blir en rettsmedisinsk erklæring forelagt en rettsmedisinsk kommisjon bestående av fagfolk til kvalitetskontroll. Fra 1. januar 2010 ble gjort gjeldende at i alle rapporter fra sakkyndige i saker etter barnevernloven skal disse vurderes av en barnesakkyndig kommisjon.

I høringsnotatet presiseres det at effekten av å være vitne til at far bruker vold mot mor er like alvorlig som om det var barnet selv som ble utsatt for vold (Isdal, 2002). Denne eksponeringen representerer en trussel mot barns utvikling og helse, både fysisk og psykisk. Blant symptomer som er knyttet til det å være vitne til vold er søvnløshet, angst, aggresjon, depresjon, tilbaketrekking, utagering, ekstrem lydighet, oppmerksomhetsvansker, sengevæting, lav aktiveringsterskel, å bli avvist av venner, lavt selvbilde, språkvansker, motoriske vansker, psykosomatiske symptomer, nedsatt immunforsvar, med mer (Isdal, 2002; Mullender, Hague, Imam, Kelly, Malos, & Regan, 2002).

Krisesentrene har gjennom mange år støttet voldsutsatte kvinner med barn som har bodd på krisesentrene, der spørsmålet om barnefordeling og foreldreansvar har vært ført for retten. Mange har dessverre erfart at barn blir "dømt" til samvær med en voldelig far.

En kvinne som har vært beboer ved et krisesenter fikk i en syv år lang strid om sine barn vurderinger fra ulike sakkyndige før saken ble avsluttet våren 2008. Til orientering har kvinnen og hennes barn levd på kode 6 i mange år grunnet trussel om grov vold. Kvinnens erfaring er at ekspertene som ble oppnevnt, vurderte og behandlet saken hennes svært ulikt. Den ene sakkyndige bagatelliserte volden og truslene hun og barna hadde vært utsatt for, og var ikke opptatt av hva som var til barnas beste. Han trodde heller ikke på barnas fortelling når de fortalte hva deres far hadde utsatt de for.

Barne- og likestillingsdepartementet utarbeidet et informasjonshefte om barnefordelingssaker der det fremkommer påstander om vold i 2008. Heftet inneholder psykologfaglig informasjon til dommere, advokater og sakkyndige.¹

Til tross for en godt faglig innhold i informasjonsheftet, opplever mange voldsutsatte kvinner at sakkyndige har liten kompetanse på voldstematikken, og ikke minst de konsekvensene det har for barn å være vitne til vold mot mor.

I boka "Barnefordeling i domstolen – når barnets beste blir barnets verste" av Fritz Leo Breivik og Kate Mevik (Universitetsforlaget 2012) leser vi (side 80): "Vi som skriver denne boken, er ikke alene om denne bekymringen. På Erfarings- og refleksjonsseminaret om saksbehandling i barnefordelingssaker for domstolene (Gardermoen 27. september 2011) var det flere av deltagerne som gav uttrykk for sin frustrasjon over at mange dommere og sakkyndige ikke brukte informasjonsheftet vi viser til over, slik at vold ble et tema i barnefordelingssaker"

Til tross for at informasjonsheftet ble publisert for 4 år siden, blir informasjonen fortsatt ikke brukt ut fra intensjonen om å styrke kompetansen på voldsfeltet. I tillegg er det i dag frivillig om sakkyndige vil gjennomgå en utdanning i sakkyndighetsarbeid som psykologforeningen gir.

Krisesentrene har også erfaringer med at de fleste sakkyndige har liten eller ingen flerkulturell kompetanse. For å vise til et eksempel fikk en voldsutsatt kvinne med minoritetsbakgrunn besøk av en sakkyndig som skulle observere samspillet mellom mor og de tre barna. Mor kunne ikke det norske språket, og hun var ikke informert om målet med observasjonen. Det var ikke tolk tilstede under observasjonen. Ut fra hennes kultur var hun opptatt av å ivareta sin gjest og servere mat. Den ansatte på krisesenteret kunne da lese i sakkyndigerapporten at mor ikke var opptatt av barna, men mer opptatt å være vertinne under besøket av sakkyndige. I høringsnotatet er det lite fokus på de utfordringer rettapparatet møter i barnefordelingssaker der familien har innvandrerbakgrunn.

All erfaring viser at både dommere, advokater, ansatte ved krisesentrene, og også sakkyndige, er klar over at de forslag og råd som kommer fra sakkyndige, ofte blir dommerens konklusjon. For å øke kvaliteten på sakkyndigerapporter, som kan synes som å ha en stor innvirkning på utfallet i barnefordelingssaker som føres for retten, må samfunnet ta ansvar ved at det blir opprettet en sakkyndigkommisjon bestående av fagfolk med kunnskap om voldstematikken som har som oppgave og kvalitetssikre sakkyndigerapporter. Barns krav på beskyttelse skal til en hver tid ha forrang foran foreldrenes krav om samvær og foreldreansvar.

Domstolen skal ikke, som det står presisert i høringsnotatet, fastsette samvær dersom ikke samvær ikke er til barnets beste. Hensynet til å beskytte barnet mot vold og overgrep, mot risiko for psykiske skadevirkninger, herunder retraumatisering, er overordnet alle andre hensyn.

Departementet foreslår to nivåer av tilsyn:

- beskyttet tilsyn, der forelder og barnet overvåkes under hele samværet, inntil 16 timer årlig
- støttet tilsyn, der det er forsvarlig med mer fleksible løsninger, inntil 32 timer årlig.

¹ http://www.regjeringen.no/upload/BLD/Veiledning%20og%20brosjyrer/2008/Info_barnefordsaker_paastand_om_vold.pdf

”Beskyttet tilsyn” er aktuelt i familier der det er problematikk knyttet til vold, rus, psykiatri (inkludert personlighetsavvik).

Krisesentersekretariatet er enige i forslaget, men at mindre barn (under 12 år) eller barn som ikke ønsker samvær, ikke kan dømmes til dette. Vi frykter at ”beskyttet tilsyn” kan bli en sovepute for legalisering av samvær som ikke er til barnets beste. Barn som lever sammen med sin mor på kode 6 eller 7 (streng fortrolig adresse eller fortrolig adresse) må under ingen omstendighet bli dømt til samvær. Dette begrunnes med at faren for å lokalisere bosted vil bli stor da mange som lever med streng fortrolig adresse har byttet etternavn. Krisesentrene har erfaringer med at far har forsøkt å skaffe opplysninger, både om bosted og nytt navn, gjennom barna under samvær.

Vi støtter også forslaget om å innføre et nytt vilkår om at ”barnets behov” må tilsi samvær under tilsyn av offentlig oppnevnt tilsynsperson, for at domstolen skal kunne pålegge slikt tilsyn. Det er viktig å forplikte domstolen til å gjøre en mer konkret vurdering av hvorvidt tilsyn i regi av det offentlige er et egnet virkemiddel for å oppnå formålet med tilsynet. Vi håper intensjonen om at ”barnets behov” vil lede til at plikten til og muligheten for å høre barn i større grad følges opp i barnefordelingssaker og samværsaker.

Departementet foreslår at det klargjøres i loven at domstolen skal fastsette tilsynsform (beskyttet eller støttet) og bestemmelse for iverksettelsen tilsynet. Videre foreslås formkrav og begrunnelsesplikt for alle pålegg. Krisesentersekretariatet støtter også dette forslaget.

”Støttet tilsyn”, som er mindre omfattende, er foreslått som en ordning ved høykonfliktsaker og ved kontaktetablering. Ut fra argumentasjonen om at denne samværsformen skal gi rom for noe mer fleksible løsninger, finner også dette forslaget som en god løsning i og med at samværet skal skje med tilsynspersoner.

Departementet har videre foreslått en klargjøring i barneloven § 43 første ledd tredje ledd første punktum av at domstolen kan sette vilkår om krav til foreldrene. Dette kan gjelde ruskontroll, behandling for rusavhengighet, behandling for psykiske lidelser, veiledning og sinnemestring mm. Vi mener at i mange saker vedrørende barnefordeling og rett til samvær, bør den forelder som har et eller flere problemer som skader barn, som vold og trusler, rus og lignende bli anmodet om å ta imot hjelp før samvær blir innvilget. I tillegg bør den forelder som har et eller flere problem som skader barn, gjennomgå en risikovurdering gjennom risikovurderingsverktøyet SARA, før samvær innvilges.

Vi støtter forslaget til forskriftsendring om at barnevernet får ansvar for å oppnevne tilsynsperson/er ved ”beskyttet samvær”, og at oppnevningss funksjon og oppfølgingsansvaret ses i sammenheng, og at den etat som oppnevner også følger opp saken. Dette medfører at den eller de personene som skal gjennomføre ”beskyttet tilsyn” får sin sikkerhet ivaretatt gjennom denne jobben. Har det vært utøvd grov vold og drapstrusler fra den forelder tidligere, bør tilsynspersonen/ene kontakte politiet for å få en sikkerhetsvurdering av den forelder som skal ha ”beskyttet samvær”. Det bør også sjekkes ut via politiet, gjennom våpenregistret, om vedkomne er registrert med våpen og om han er fratatt dette. Dette vil også bidra til at barnet/as sikkerhet blir ivaretatt.

På lik linje med alle andre profesjoner, eller personer som jobber med barn enten gjennom frivillig arbeid og fritidsaktiviteter, eller på oppdrag fra det offentlige, skal det innhentes vandelsattest fra tilsynspersonen.

Krisesentersekretariatet er enige i forslaget som sier at dersom tilsynspersonens erfaringer fra tilsynet ikke er til barnets beste, må dette formidles til bostedsforeldre via Bufetat eller kommunal barneverntjeneste. I høringen pålegges bostedsforeldre til å inngå avtale om at det ikke skal være samvær, eventuelt at det må reises ny sak for domstolen. Vi mener at det er uholdbart at barnets bostedsforeldre skal bruke økonomiske ressurser, og/eller tid til og igjen føre en sak for retten i de tilfellene der det er opplagt at barnet lider overlast. Ut fra forslag om rettens plikt til å bestemme formål/tilsynsform og fastsette nødvendige bestemmelser om iverksetting, bør det etter vår mening presiseres (legges føringer for) i dommen at "hvis samværet ikke er til barnets beste, skal retten gjennom rapport fra tilsynspersonen, og den etat vedkomne representerer, bli informert. Samværet skal da stoppes uten at man må ta saken opp for retten på nytt".

I høringsbrevet er det presisert at samvær ikke blir iverksatt før kvalifiser tolk er på plass. Krisesentersekretariatet er enig i at det er viktig både for å ivareta barnets sikkerhet under samvær, og i henhold til at rapporteringen skal muliggjøres.

Å kunne få med seg de "små ordene" på morsmålet. De ordene som kan si så mye og som ikke blir fanget opp på grunn av manglende språkforståelse. De ordene som er så skadelig og kan være så truende for barnet under samværet må fanges opp. Dette er ekstremt viktig for barnets trygghet og sikkerhet under samværet

Vennlig hilsen Tove Smaadahl

Tove Smaadahl

Daglig leder